

الفبای فلسفه

کتاب کار عقلی با کودکان

www.ketab.ir

مهدی پرویزی

الفبای فلسفه

کتاب کار عقلی با کودکان

مهدی پرویزی

ناشر: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

چاپ اول: ۱۴۰۳

شمارگان: ۳۰۰ نسخه

قیمت: ۶۵۰۰۰۰ تومان

طراح جلد: رؤیانگاران

چاپ و صحافی: آرزوی دیدار

شناسه ملی: ۹۶۸۰۹۱۱-۱۳۶۰
عنوان و نام پدیدآور: الفبای فلسفه: کتاب کار عقلی با کودکان/ مهدی پرویزی.
مشخصات نشر: تهران: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری: ۱۶۰ صفحه.
شابک: ۹۶۸۰۹۱۱-۱۰۸-۶۱۱-۳
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا.
یادداشت: کتابنامه. یادداشت: نمایه.
عنوان دیگر: کتاب کار عقلی با کودکان.
موضوع: کودکان و فلسفه — نمونه پژوهی.
موضوع: Children and philosophy -- Case studies
موضوع: کار گروهی در آموزش و پرورش — ایران — نمونه پژوهی.
موضوع: Group work in education -- Iran -- Case studies
موضوع: آموزش و پرورش — ایران — رویکرد یادگیری گروهی — نمونه پژوهی.
موضوع: Team learning approach in education -- Iran -- Case studies
موضوع: کودکان پیش‌دستانی — ایران — نمونه پژوهی.
موضوع: Preschool children -- Iran -- Case studies
موضوع: یادگیری مفاهیم — نمونه پژوهی.
موضوع: Concept learning -- Case studies
شناسه افزوده: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.
رده‌بندی کنگر: B۱۰۵
رده‌بندی دیویی: ۱۰۸/۲۵
شماره کتابشناسی ملی: ۹۶۸۰۹۱۱

این اثر با کد ۹۱۰۰۰۳۰۸ مورد حمایت بنیاد ملی علم ایران قرار گرفته است

این کتاب با کاغذ حمایتی چاپ شده است

دفتر مرکزی: تهران، خیابان شهیدبهشتی، تقاطع بزرگراه

شهید مدرس، پلاک ۶۶ تلفن: ۸۸۵۰۵۴۰۲ - ۸۸۵۰۳۳۴۱

فروشگاه کتاب اندیشه: تهران: خیابان انقلاب، رویروی

درب اصلی دانشگاه تهران، پلاک ۱۲۳۸، تلفن: ۶۶۱۷۵۶۷۰

فهرست

پیشگفتار.....	۱۷
مقدمه.....	۲۳
بخش اول: مبانی و روش.....	۳۱
فصل اول: مبانی.....	۳۳
۱. لزوم مفاهیم فلسفی برای تفکر فلسفی.....	۳۳
۲. درک مفاهیم فلسفی با عقل نظری.....	۳۵
۳. شکل‌گیری سه مرتبه عقل نظری تا شش سالگی.....	۳۶
۴. انتزاع مفاهیم فلسفی توسط قوه خیال.....	۳۸
فصل دوم: روش‌شناسی.....	۳۹
۱. روش پژوهش.....	۳۹
۲. جامعه آماری.....	۴۰
۳. نمونه آماری.....	۴۰
۴. روش نمونه‌گیری.....	۴۰
۵. ابزار جمع‌آوری اطلاعات و اجرای پژوهش.....	۴۰
۵-۱. مفاهیم فلسفی.....	۴۱
۵-۲. طرح درس.....	۴۸
۵-۲-۱. وجود و عدم.....	۴۹
۵-۲-۲. وجود و ماهیت.....	۵۱
۵-۲-۳. اشتراک لفظی و معنوی.....	۵۲

- ۳-۱. اظهار موجودیت اشیاء ۴۳۷
- ۳-۲. معانی کلمه شیر ۴۳۷
- ۳-۳. آبرنگ و شابلون ۴۳۸
- ۳-۴. گفتن یک جمله ۴۳۹
۴. آموزش مفهوم اصیل و اعتباری ۴۴۰
- ۴-۱. کلاژ ۴۴۰
- ۴-۲. سفال ۴۴۱
- ۴-۳. نقاشی ۴۴۲
۵. آموزش مفهوم وجود ذهنی و خارجی ۴۴۳
- ۵-۱. شمع ۴۴۳
- ۵-۲. قشقه ۴۴۵
- ۵-۳. شکلات ۴۴۶
- ۵-۴. تفنگ آب‌پاش ۴۴۷
- ۵-۵. نقاشی با ماژیک ذهنی و خارجی ۴۴۸
۶. آموزش مفهوم وجود ربطی و استقلالی ۴۴۹
- ۶-۱. آب، موج و حباب ۴۵۰
- ۶-۲. نور و سایه ۴۵۱
۷. آموزش وجوب، امکان و امتناع ۴۵۳
- ۷-۱. مداد تراشیده یا نتراشیده ۴۵۴
- ۷-۲. برداشتن مداد ۴۵۴
- ۷-۳. چوب‌کبریت داخل جعبه ۴۵۵
- ۷-۴. روشن کردن کبریت ۴۵۷
- ۷-۵. سقوط توپ ۴۵۸
- ۷-۶. خیسی آب ۴۶۰
- ۷-۷. انجام کاری با یک شیء ۴۶۲
- ۷-۸. پاسخ «حتماً همیشه»، «اصلاً همیشه» یا «شاید بشه شاید نشه» ۴۶۳
۸. آموزش مفهوم ذاتی و عرضی ۴۶۴
- ۸-۱. پرش از اشیاء و ویژگی آنها ۴۶۵

- ۴۶۵..... ۸-۲. گفت‌وگو درباره اشتراک و اختلاف اشیاء.
- ۴۶۷..... ۹. آموزش مفهوم جوهر و عرض
- ۴۶۸..... ۹-۱. نشان دادن یک شیء یا ویژگی
- ۴۶۹..... ۹-۲. مسابقه
- ۴۷۰..... ۹-۳. شناسایی اشیاء و ویژگی‌ها
- ۴۷۱..... ۱۰. آموزش مفهوم خط، سطح و حجم
- ۴۷۲..... ۱۰-۱. دست کشیدن بر اشیاء در یک، دو یا سه جهت
- ۴۷۴..... ۱۰-۲. نشان دادن خط، سطح و حجم اشیاء
- ۴۷۶..... ۱۰-۳. رنگ‌آمیزی
- ۴۷۸..... ۱۰-۴. بریدن اجسام
- ۴۸۱..... ۱۱. آموزش مفهوم زمان
- ۴۸۱..... ۱۱-۱. خوردن میوه و تعیین مدت آن
- ۴۸۲..... ۱۱-۲. تعیین مدت زمان انجام کارهای مختلف
- ۴۸۳..... ۱۱-۳. معرفی امور قابل اندازه‌گیری با ساعت آبی
- ۴۸۳..... ۱۲. آموزش مفهوم عدد
- ۴۸۴..... ۱۲-۱. گفت‌وگو درباره عدد
- ۴۸۵..... ۱۲-۲. شمارش اعداد
- ۴۸۵..... ۱۲-۳. پیدا کردن اعداد
- ۴۸۶..... ۱۲-۴. نقاشی با آبرنگ
- ۴۸۷..... ۱۳. آموزش مفهوم مضموم
- ۴۸۷..... ۱۳-۱. بوئیدن اشیاء
- ۴۸۸..... ۱۳-۲. معرفی بوها یا اشیاء دارای بو
- ۴۸۹..... ۱۴. آموزش مفهوم مسموع
- ۴۸۹..... ۱۴-۱. شنیدن
- ۴۹۰..... ۱۴-۲. معرفی صداها یا اشیاء دارای صدا
- ۴۹۰..... ۱۵. آموزش مفهوم مذوق
- ۴۹۱..... ۱۵-۱. چشیدن
- ۴۹۲..... ۱۵-۲. معرفی مزه‌ها یا اشیاء دارای مزه

- ۵۴۸..... آموزش مفهوم تناقض ۲۸
- ۵۴۸..... ۲۸-۱. بررسی بودن و نبودن چیزی ۲۸-۱
- ۵۴۹..... ۲۸-۲. سؤال از بودن و نبودن اشیاء ۲۸-۲
- ۵۵۰..... ۲۸-۳. نقاشی ۲۸-۳
- ۵۵۱..... ۲۹. آموزش مفهوم تضاد ۲۹
- ۵۵۲..... ۲۹-۱. نقاشی ۲۹-۱
- ۵۵۴..... ۳۰. آموزش مفهوم تضایف ۳۰
- ۵۵۴..... ۳۰-۱. نقاشی ۳۰-۱
- ۵۵۵..... ۳۰-۲. نشان دادن اشیاء کوچک و بزرگ، بالا و پایین ۳۰-۲
- ۵۵۶..... ۳۱. آموزش مفهوم تقدم و تأخر ۳۱
- ۵۵۷..... ۳۱-۱. طی کردن یک مسافت ۳۱-۱
- ۵۵۸..... ۳۱-۲. کشیدن خط ۳۱-۲
- ۵۵۹..... ۳۱-۳. تعیین فاصله نزدیک و دور ۳۱-۳
- ۵۶۱..... ۳۱-۴. قرار گرفتن در فاصله دور یا نزدیک ۳۱-۴
- ۵۶۲..... ۳۱-۵. شناسایی سبب، لحوق و معیت اشیاء ۳۱-۵
- ۵۶۳..... ۳۲. آموزش مفهوم حرکت و سکون ۳۲
- ۵۶۳..... ۳۲-۱. حرکت انسان و صندلی ۳۲-۱
- ۵۶۴..... ۳۲-۲. بیان نام اشیاء متحرک و ثابت ۳۲-۲
- ۵۶۵..... ۳۲-۳. طی کردن یک مسافت ۳۲-۳
- ۵۶۶..... ۳۳. آموزش مفهوم سرعت و بطؤ ۳۳
- ۵۶۷..... ۳۳-۱. راه رفتن (آهسته و سریع) در یک مسافت مشخص ۳۳-۱
- ۵۶۸..... ۳۳-۲. راه رفتن (آهسته و سریع) در یک زمان معین ۳۳-۲
- ۵۶۹..... ۳۳-۳. بیان نام اشیاء دارای حرکت کند و تند ۳۳-۳
- ۵۷۰..... ۳۴. آموزش مفهوم قوه و فعل ۳۴
- ۵۷۰..... ۳۴-۱. نفوذ آب از کاغذ و لیوان ۳۴-۱
- ۵۷۱..... ۳۴-۲. شکل دادن به خمیر بازی و پلاستیک سخت ۳۴-۲
- ۵۷۲..... ۳۴-۳. رنگین شدن آب ۳۴-۳
- ۵۷۳..... ۳۴-۴. سوختن چوب کبریت ۳۴-۴

۵۷۴ سوختن کاغذ..... ۳۴-۵
۵۷۵ جوانه زدن حبوبات..... ۳۴-۶
۵۷۶ باد شدن و ترکیدن بادکنک..... ۳۴-۷
۵۷۷ شناسایی اشیاء دارای استعداد..... ۳۴-۸
۵۷۸ آموزش مفهوم علت و معلول..... ۳۵
۵۷۸ خمیر بازی..... ۳۵-۱
۵۷۹ جوانه حبوبات..... ۳۵-۲
۵۷۹ بادکنک..... ۳۵-۳
۵۸۲ شمع..... ۳۵-۴
۵۸۳ نقاشی با آبرنگ..... ۳۵-۵
۵۸۴ بازی با قطعات پلاستیکی..... ۳۵-۶
۵۸۵ آموزش مفهوم علم، عالم و معلوم..... ۳۶
۵۸۵ دیدن و ندیدن اشیاء..... ۳۶-۱
۵۸۷ دیدن یا ندیدن یک کار..... ۳۶-۲
۵۸۸ شناسایی مصداق عالم و معلوم..... ۳۶-۳
۵۹۱ فصل دوم: ارتباط فعالیت‌های آموزشی با عملکرد ذهن کودک.....
۵۹۱ ۱. درک مفاهیم فلسفی.....
۶۰۵ ۲. کار عقلی برای درک مفهوم فلسفی.....
۶۰۷ ۳. نقش فعالیت‌های آموزشی در ادراک عقلی.....
۶۱۱ نتیجه‌گیری.....
۶۱۵ منابع.....
۶۱۵ ۱. کتاب‌های فارسی.....
۶۱۶ ۲. کتاب‌های عربی.....
۶۱۶ ۳. مقالات فارسی.....

پیشگفتار

در پرتو پیروزی انقلاب اسلامی ایران، بار دیگر تعالیم متعالی و مترقی اسلام، به عنوان معارف نجات‌بخش، در عرصهٔ حیات انسان معاصر ظاهر گردید. تجدید حیات اسلام، از سویی سبب بیداری و خودباوری ملت‌های مسلمان شد، از دیگر سو باعث نمایان شدن سست‌پایگی مسلک‌ها و مکاتب بشرساخته و نظام‌های مبتنی بر آنها در میان دیگر ملل گشت.

بایستگی بسط تحقیق و مطالعهٔ متقن و منسجم، نظریه‌پردازی و نوآوری در زمینهٔ مبانی معارف دینی و نظامات اجتماعی مبتنی بر آن و ضرورت پرداخت عالمانه و روزآمد به حوادث واقعهٔ فکری، به فراخور شرایط کنونی و درخور این رستخیز رهایی‌بخش و نیز لزوم آسیب‌شناسی فرهنگ ملی، دفاع درست و دقیق از دین و زدودن پیرایه‌های موهوم و موهون از ساحت قدسی آن و صیانت از هویت فرهنگی و سلامت فکری اقدار تحصیل کرده و نسل جوان کشور، تأسیس نهاد علمی- پژوهشی ممحض و کارآمدی را فرض می‌نمود. به اقتضای ضرورت‌های پیشگفته، حسب الامر رهبر فرهیختهٔ انقلاب اسلامی آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) و با تلاش و تدبیر آیت‌الله علی‌اکبر رشاد، «پژوهشگاه فرهنگ و اندیشهٔ اسلامی» به عنوان نهادی علمی- فکری، دانشگاهی- حوزوی، در سال ۱۳۷۳ تأسیس شد.

هدف‌های پژوهشگاه، مشتمل بر موارد زیر است:

مفاهیم فلسفه اسلامی (حکمت متعالیه) به کودکان دوره پیش‌دبستان؛ مقاله بررسی محدوده سنی تحقق درک معقولات ثانیه فلسفی در کودکان)، نحوه آموزش مفاهیم فلسفی به کودک را از طریق فعالیت‌های عملی با او توصیف می‌کند و در ضمن پرسش‌نامه‌ای برای تشخیص درک مفاهیم فلسفی توسط کودک در اختیار مربی یا والدین قرار می‌دهد. وی از دیگر سو انجام این فعالیت‌ها را با تحقق شش مرحله یا فعالیت شناختی در کودک (برای درک مفاهیم فلسفی) گره می‌زند و به تبیین آن می‌پردازد.

محقق محترم تحت تأثیر فلسفه و عرفان اسلامی به تعلیم و تربیت عقلی و فلسفی گرایش یافته و به تبع آن مطالعه تأسیسی در زمینه آموزش فلسفه و حکمت اسلامی به کودک و نوجوان دارد.

اثر حاضر، ذیل دو بخش مشتمل بر چهار فصل: «مبانی»، «روش‌شناسی»، «فعالیت‌های آموزشی» و «ارتباط فعالیت‌های آموزشی با عملکرد ذهن کودک» تحقق یافته است.

در پایان از: صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران^۱ وابسته به نهاد علمی ریاست‌جمهوری، که با حمایت از طرح پژوهشی «شیوه آموزش مفاهیم فلسفه اسلامی (حکمت متعالیه) به کودکان دوره پیش‌دبستان» نقش بسیار مهمی در تولید این اثر را داشتند؛ به‌ویژه بزرگوارانی که در بخش‌های مختلف همراهی و مساعدت کردند و نکات ارزشمندی در تقویت اثر ارائه داده‌اند؛ همچنین از محقق محترم جناب آقای مهدی پرویزی و نیز ارزیابان محترم حجت‌الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر عباسعلی شاملی و جناب آقای دکتر حسین رمضانی (که با مطالعه دقیق اثر، راهنمایی بسیار مؤثری برای رشد و ارتقای اثر، برای ارائه و انتشار هر چه بهتر آن داشتند) و همه اعضای محترم شورای علمی گروه فلسفه که با سعه صدر در تولید و بالندگی اثر تلاش کردند و سازمان

انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی که مسئولیت آماده‌سازی، انتشار و توزیع آن را بر عهده دارد، قدردانی نموده و توفیقاتشان را از خدای سبحان خواستاریم.

در خاتمه امیدواریم خوانندگان فرهیخته این کتاب، با ارانه نظره‌های ارزنده خود، ضمن کمک به تکمیل این تحقیق ارزشمند، ما را در ارانه آثار برتر دیگر یاری فرمایند.

گروه فلسفه

پژوهشکده حکمت و دین‌پژوهی

www.ketab.ir